

**Արձանագրություն
Մտավոր խնդիրների գնահատման**

0-2 տարեկան երեխաների համար

Օրգանիզմի ֆունկցիաներ և մարմնի կառուցվածք

Օրգանիզմի ֆունկցիաներ		որակիչ
b110	Գիտակցության ֆունկցիաներ Գիտակցության ակտիվության և զգոնության, գիտակցության աստիճանի, անընդհատության և որակի ֆունկցիաների /օրինակ՝ գիտակցության կորուստը, ստուպոր, էպիլեպտիկ նոպա, կոմա, վեգետատիվ վիճակները, դեղորայքի ազդեցությամբ փոփոխված գիտակցությունը, դելիրիումը և այլն/	
b114	Կողմնորոշման ֆունկցիաներ Տեղանքի մեջ կողմնորոշման (օրինակ՝ գիտակցում է գտնվելու վայրը, անմիջական շրջակայքը, քաղաքը կամ երկիրը) Անձի մեջ կողմնորոշման (օրինակ՝ գիտակցում է սեփական անձը, ճանաչում է իր անմիջական շրջապատի այլ անձանց) Տարածության մեջ կողմնորոշման (օրինակ՝ ընկալում է սեփական մարմինն անմիջական ֆիզիկական տարածության հարաբերությամբ)	
b117	Ինտելեկտուալ ֆունկցիաներ Տարիքին համապատասխան գիտելիքի, իրազեկվածության և մտածելու կարողության	
b122	Ընդհանուր հոգեւոցիալական ֆունկցիա Սոցիալական փոխհարաբերություններ հաստատելու համար անհրաժեշտ անձնային և միջանձնային հմտությունների ձևավորում, օր.՝ մարդկանց հետ և սեփական եսի միջև փոխհարաբերությունների, կապվածության առնչվող դժվարություններ, շրջապատի հետ շփումից ակտիվ խուսափում:	
b130	Էներգիայի և եռանդի ֆունկցիա Հաստատուն ձևով քայլեր ձեռնարկելու, կոնկրետ կարիքները բավարարելու և նպատակները իրականացնելու ֆունկցիաներ, օր.՝ առույգությունը, կենսունակությունը և այլն:	
b134	Քնելու ֆունկցիա	

Օրգանիզմի ֆունկցիաներ		որակիչ
	Քնի տևողությունը, քնի անընդհատությունը, անքնությունը, գերքնությունը և այլն:	
b140	Ուշադրության ֆունկցիաներ Արտաքին ազդակների, երևույթների, խոսքի կամ հրահանգների նկատմամբ ուշադրության կենտրոնացման կայունության, շարժողականության, բաշխման /օրինակ ցրվածություն, գերակտիվություն, անտարբերություն և այլն/	
b144	Հիշողության ֆունկցիաներ Ինֆորմացիան ընկալելու, այն պահելու, ֆիքսելու և հետագայում վերարտադրելու ունակության / վերջին ժամանակների կամ անցյալի իրադարձությունները մտաբերելու կամ առօրյա իրադարձությունները՝ դեղորայք ընդունելը, ուտելը և այլն/	
b147	Հոգեշարժական ֆունկցիաներ Մարմնի մակարդակում շարժողական և հոգեբանական իրադարձությունները կառավարելու յուրահատուկ ֆունկցիաներ (օր.՝ ստերիոտիպային շարժումներ, կատատոնիա, նեգատիվիզմ, էխոպրաքսիա, էխոլալիա և այլն)	
b152	Հուզական և վարքային ֆունկցիաներ Հույզերի կարգավորման, աֆեկտի, տխրության, տագնապի, հուզական անկայունության, լարվածության, ատելության կարգավորման	
b156	Ընկալման ֆունկցիաներ	
	Տեսողական ընկալում՝ Առարկաների /իրերի ձևի, չափի, գույնի ընկալման /ներառյալ հոգեսենսոր խանգարումներ, տեսողական հալուցինացիաները, պատրանքները մետամորֆոպսիա, մակրոպսիա, միկրոպսիա և այլն /	
	Լսողական ազդակների՝ հնչյունների, ձայների, ձայնի աղբյուրի, ձայնի բարձրության ընկալման /ներառյալ լսողական հալուցինացիաները, պատրանքները/	
	Շոշափողական ընկալում՝ հարթ/անհարթ մակերեսը, տաքը/սառը, բուր/ծակող իրերը, ցուրտը/շոգը շոշափելով զգալու, ընկալելու /ներառյալ զգայական հալուցինացիաները, ֆանտոմային ցավերը, հիպէսթեզիա,	

Օրգանիզմի ֆունկցիաներ		որակիչ
	հիպերսթեզիա, ագնոզիա և այլն/:	
b160	Մտածողության ֆունկցիաներ Մտածողության, մտքի տեմպի, ձևի, բովանդակության, մտածողության կառավարման (օրինակ՝ մտքի տեմպի դանդաղում, մտքի սայթաքում, մտքի կանգ, դատարկախոսություն, զառանցանքներ, սևեռում մտքեր և այլն):	
b167	Լեզվի հոգեկան ֆունկցիաներ Բանավոր խոսքի և նշանախոսության ընկալում	

Մարմնի կառուցվածք		որակիչ
s110	Գլխուղեղի կառուցվածք	

(b) Գործունեություն և մասնակցություն

ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ		Կատարողականի որակիչ	Կարողության որակիչ
d1. ՍՈՎՈՐԵԼԸ ԵՎ ԳԻՏԵԼԻՔ ԿԻՐԱՌԵԼԸ			
d110	Դիտելը (նայելը) Տեսողական ազդակներն ընկալելու նպատակով տեսողության զգայարանը նպատակաուղղված /մտադրված կերպով օգտագործելը, ինչպես օրինակ՝ առարկային հետևելը, մարդկանց դիտելը, մարզական իրադարձություն, որևէ անձի կամ խաղացող երեխաներին նայելը:		
d115	Լսելը Լսողական զգայարանի միջոցով լսողական ազդակների գիտակցված ընկալում, օրինակ՝ մարդու ձայնը լսելը, երաժշտություն ունկնդրելը:		
d130	Ընդօրինակելը Նմանակելը կամ դիմախաղը որպես սովորելու հիմնական բաղադրիչ, ինչպես, օրինակ՝ ընդօրինակելը, դեմքի արտահայտությունը, ժեստը, ձայնը կամ այբուբենի տառերը կրկնօրինակելը		
d131	Առարկաների հետ գործողություններ կատարելու միջոցով սովորելը Մեկ, երկու կամ երկուսից ավելի առարկաներով պարզ գործողությունների, սիմվոլային խաղերի և ձևախաղի		

ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ		Կատարողականի որակիչ	Կարողության որակիչ
	միջոցով սովորելը, ինչպես, օրինակ՝ առարկային խփելը, խորանարդիկները բախելը և տիկնիկների կամ մեքենաների հետ խաղալը		
d132	Տեղեկություններ հավաքելը Անձանց, իրերի և իրադարձությունների մասին փաստեր հավաքելը, ինչպես օրինակ՝ «ինչու», «ինչ», «որտեղ» և «ինչպես» հարցերը տալը, անուններ հարցնելը		
d133	Լեզու սովորելը Անձանց, առարկաները, իրադարձությունները և զգացմունքները բառերի, խորհրդանիշների, բառակապակցությունների և նախադասությունների միջոցով ներկայացնելու հմտությունը զարգացնելը		
d155	Հմտություններ ձեռք բերելը այնպիսի հմտությունների ձեռքբերումը ինչպիսիք են գործիքները կամ խաղալիքներ գործածելը կամ խաղեր խաղալը:		
d160	Ուշադրությունը կենտրոնացնելը Կոնկրետ ազդակների, միջավայրում փոփոխությունների ուշադրությունը կենտրոնացնելը: Միջավայրի որոշակի տարրերին մտադրված ուշադրություն դարձնելը, ինչպիսիք են ֆիզիկական կամ սոցիալական ազդակների որակի, քանակի կամ ուժգնության փոփոխությունները		
d161	Ուշադրությունը պահպանելը Համապատասխան ժամանակահատվածում կոնկրետ գործողություններին կամ առաջադրանքներին ուղղված ուշադրությունը մտադրված պահպանելը		
d163	Մտածելը Մտքեր, գաղափարներ և պատկերներ ձևակերպելը (բառախաղ, մտազրոհ, խորհել)		

ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ		Կատարողականի որակիչ	Կարողության որակիչ
d2. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ԵՎ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐ			
d210	Առանձին առաջադրանքներ կատարելը Առաջադրանքի կատարումը սկսելը, ժամանակի, տարածության և առաջադրանքի համար նախատեսվող նյութերի օգտագործումը կազմակերպելը, առաջադրանքի կատարման ժամանակը սահմանելը և առաջադրանքը կատարելը, ավարտելը և դրա արդյունքներն ամրապնդելը:		
d230	Առօրյա կյանքը կազմակերպելը Պարզ կամ բարդ համակարգված գործողություններ իրականացնելը, առօրյա կյանքը կամ պարտականությունների, օրվա ռեժիմը պլանավորելը, կառավարելն ու կատարելը, սեփական ժամանակը պլանավորելը և կառավարելը		
d250	Սեփական վարքագիծը կառավարելը Ըստ պահանջվող իրավիճակի սեփական վարքի և հոյզերի հետևողականորեն կառավարելը և դրսևորելը	ընդունելի է	
d3. ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ			
d310	Հաղորդակցվելիս բանավոր հաղորդագրություններն ընկալելը Բանավոր հաղորդագրությունների բառացի ենթադրվող իմաստները ընկալելը		
d315	Հաղորդակցվելիս ոչ վերբալ հաղորդագրություններ ընկալելը Ժեստերով, նշաններով և նկարներով փոխանցվող հաղորդագրությունների ուղիղ և փոխաբերական նշանակությունների ընկալումը: Ներառյալ ժեստերի լեզուն, ընդհանուր նշանները, նկարները և լուսանկարները ընկալելը:		
d331	Նախախոսքային փուլը Ձայներ արտաբերելը մոտակայքում այլ անձի ներկայությունը զգալիս, օրինակ՝ հնչյուններ		

ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ		Կատարողականի որակիչ	Կարողության որակիչ
	արտաբերելը, երբ մայրը կողքին է, գղգղալը, գղգղալով արձագանքելը: Ձայներ արտաբերելը խոսքին արձագանքելիս՝ խոսքի հնչյունները նմանակելու միջոցով:		
d335	Ոչ վերբալ հաղորդագրություններ կազմելը Հաղորդագրություն փոխանցելու նպատակով ժեստեր, խորհրդանշաններ և նկարներ օգտագործելը, ինչպես օրինակ՝ գլուխը թափահարելն ի նշան անհամաձայնության կամ նկար կամ դիագրամ նկարելը		
d4. ՇԱՐԺՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ			
d410	Մարմնի հիմնական դիրքը փոխելը Որևէ դիրք ընդունելը կամ այդ դիրքը փոխելը և մեկ տեղից մյուսը տեղափոխվելը, ինչպես օրինակ՝ մեկ կողքից մյուսը շրջվելը, նստելը, կանգնելը, մահճակալի վրա պառկելու համար աթոռից վեր կենալը, ծնկի իջնելը կամ կքանստելը և այդ դիրքերը փոխելը՝ <i>ներառյալ մարմնի դիրքը փոխելը պառկած, կքանստած կամ ծնկաչոք, նստած կամ կանգնած, խոնարհված դիրքից և մարմնի ծանրության կենտրոնը փոխելը:</i>		
d 415	Մարմնի դիրքը պահպանելը Միևնույն անհրաժեշտ դիրքում մնալը, ինչպես օրինակ՝ նստած կամ կանգնած մնալն աշխատելիս կամ դպրոցում		
d430	Առարկաներ բարձրացնելը և տանելը Որևէ առարկա բարձրացնելը կամ ինչ-որ մի բան մեկ տեղից մյուս տեղ տանելը, ինչպես օրինակ՝ գավաթ կամ խաղալիք բարձրացնելիս, կամ տուփ կամ երեխա մեկ սենյակից մյուսը տանելիս՝ <i>ներառյալ բարձրացնելը, ձեռքերի կամ բազուկների օգնությամբ կամ ուսերի, ազդրի, մեջքի կամ գլխի վրա տանելը, ցած դնելը</i>		

ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ		Կատարողականի որակիչ	Կարողության որակիչ
d450	Քայլելը Ուղքով կարճ տարածություններում՝ տանը, բակում, տեղաշարժվելը		
d455	Տեղաշարժվելը Աստիճաններ բարձրանալը /քայլելով կամ մագլցելով/, ցատկելը կամ վազելը /նաև խոչնդոտները շրջանցելը/		
d5. Ինքնասպասարկումը			
d510	Լվացվելը – լոգանք ընդունելը Սեփական մարմինը ամբողջությամբ կամ դրա մասերը լվանալը և չորացնելը		
d520	Մարմնի խնամքը Մարմնի մասերի՝ մաշկի, դեմքի, ատամների, գլխամաշկի, եղունգների խնամքն իրականացնելը.)		
d530	Բնական կարիքները հոգալը Արտաթորանքը (միզարձակում և կղազատում) հեռացնելու պահանջն զգալը, իրականացնելը և դրանից հետո մարմինը մաքրելը		
d540	Հագնվելը Կոշիկներն ու հագուստը հագնելու և հանելու համաձայնեցված գործողություններ կատարելիս, կլիմայական և սոցիալական պայմաններին հետևելը		
d550	Ուտելը Սնունդն ստանալու կարիքը զգալը և ուտելուն ուղղված գործողություններ կատարելը, այն բերանին մոտեցնելը, կտրատելը և այլն:		
d560	Խմելը Խմելու կարիքն զգալը և ըմպելիքով տարրան վերցնելը, այն բերանին մոտեցնելը և խմելը; շշեր բացելը, ձողիկով խմելը կամ հոսող ջուր խմելը		
d7. ՄԻՋԱՆՁՆԱՅԻՆ ՇՓՈՒՄԸ ԵՎ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ			
d710	Հիմնական միջանձնային փոխհարաբերություններ		

ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ		Կատարողականի որակիչ	Կարողության որակիչ
	Հարաբերություններում հարգանք, ջերմություն, երախտագիտություն և հանդուրժողականություն ցուցաբերելը և հարաբերություններում համապատասխան ֆիզիկական կոնտակտ ունենալը		
d750	Ոչ ֆորմալ սոցիալական հարաբերությունները Այլ անձանց հետ հարաբերություններ հաստատելը, ինչպես օրինակ՝ նույն համայնքում կամ բնակության վայրում ապրող մարդկանց, կամ աշխատակիցների, ուսանողների, խաղընկերների կամ համանման աշխատանքային փորձ կամ մասնագիտություն ունեցող անձանց հետ հարաբերություններ հաստատելը		
d760	Ընտանեկան հարաբերություններ Անմիջական ընտանիքի, մերձավոր ազգականների հետ ազգակցական հարաբերություններ հաստատելը և պահպանել		
d8. ԿՅԱՆՔԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌՆԵՐԸ			
d9. ՀԱՄԱՅՆՔԱՅԻՆ ԿՅԱՆՔԸ			
d920	Հանգիստը և ժամանացը Ցանկացած տեսակի խաղային, ժամանցային միջոցառումներին մասնակցելը, սիրելի զբաղմունքով, հանգստով զբաղվելը		
ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԱՅԼ ԾԱԾԿԱԳՐԵՐ			

ՄԻՋԱՎԱՅՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐ

ՄԻՋԱՎԱՅՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐ		Որակիչներ՝ Խոչընդոտ
e1. ԱՐՏԱԴՐԱՆՔ ԵՎ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐ		
e110	Անձնական սպառման ապրանքներ կամ նյութեր	

ՄԻՋԱՎԱՅՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐ		Որակիչներ՝ Խոչընդոտ
	Ներքին ընդունման նպատակով սննդամթերքի, ըմպելիքի և դեղորայքի անհրաժեշտությունը	
e115	Առօրյա կյանքում անձնական օգտագործման արտադրանք և տեխնոլոգիաներ Առօրյա կյանքում անհրաժեշտ իրերի/պարագաների, ինչպես օրինակ՝ համապատասխան հագուստ, հարմարեցված կահույք, կենցաղային սարքերի, ընդհանուր նշանակության օժանդակ արտադրանքների անհրաժեշտությունը	
e120	Շենքային պայմաններում և դրսում անձի շարժունակության ու փոխադրման համար նախատեսված արտադրանք և տեխնոլոգիաներ՝ ներս և դուրս անելու համար անձի փոխադրման, շարժունակության համար անհրաժեշտ հատուկ միջոցների/պարագաների անհրաժեշտությունը	
e125	Հաղորդակցության համար նախատեսված արտադրանք և տեխնոլոգիաներ Տեղեկատվություն ուղարկելու և ստանալու սարքերի ու տեխնոլոգիաների՝ լսողական, ձայնաստեղծ, հեռախոսային սարքերի, ավտոմատացված սարքերի անհրաժեշտությունը	
e2. ՇՐՋԱԿԱ ԲՆԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԸ ԵՎ ԴՐԱ ՎՐԱ ՄԱՐԴԱԾԻՆ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ		
e250	Ձայնը Երևույթ, որը լսվում է կամ կարող է լսվել, ինչպես օրինակ՝ շրխկոցը, զանգը, երգը, շվոցը, ճիչը՝ ներառյալ ձայնի ուժգնությունը, ձայնի որակը, որը ազդում է անձի գործունեության վրա	
e3. ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		
e310	Անմիջական ընտանիքի անդամներ Անմիջական ընտանիքի անդամների կողմից ֆիզիկական օգնություն և հոգեբանական աջակցության առկայությունը կամ բացակայությունը	
e340	Անձնական խնամքի ծառայություններ մատուցող անձինք և անձնական օգնականներ	

ՄԻՋԱՎԱՅՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐ		Որակիչներ՝ Խոչընդոտ
	Անձնական խնամք տրամադրողների, անձնական օգնականների (բացառությամբ ընտանիքի անդամների) հետ ունեցած փոխհարաբերությունները	
e355	Առողջապահության ոլորտի մասնագետներ օր՝ բժիշկների, բուժքույրերի, հոգեթերապևտների, լոգոպեդների, սուրդոլոգների, վնասվածքաբան-օրթոպեդների, բուժ-սոցիալական ծառայության աշխատողների աջակցությունը և հարաբերությունները	
e4. ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔ		
e410	Անմիջական ընտանիքի անդամների վերաբերմունքը Անմիջական ընտանիքի անդամների ընդհանուր կամ որևէ հարցի շուրջ հստակ կարծիքը և համոզմունքը՝ անձի կամ սոցիալական, տնտեսական և այլ հարցերի շուրջ, որոնք ազդում են անձի վարքագծի և գործողությունների վրա:	
e440	Անձնական խնամք տրամադրողների և անձնական օգնականների վերաբերմունքը՝ անձնական խնամքի ծառայություն մատուցող անձանց և անձնական օգնականների ընդհանուր կամ որևէ հարցի շուրջ կոնկրետ կարծիքը և համոզմունքը անձի կամ այլ հարցերի մասին, որոնք ազդում են վարքագծի և գործողությունների վրա:	
e450	Առողջապահության ոլորտի մասնագետների անձնական վերաբերմունքը Առողջապահության ոլորտի մասնագետների վերաբերմունքը, կոնկրետ կարծիքը, համոզմունքը ընդհանուր կամ որևէ հարցի մասին, որոնք ազդում են անձի վարքագծի կամ գործողությունների վրա	
e5. ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ՈԼՈՐՏԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ		
e540	Տրանսպորտային ծառայություններ, համակարգեր տրանսպորտային ծառայության կամ միջոցի առկայությունը և մատչելիությունը	
e570	Սոցիալական ապահովության ծառայություններ, համակարգեր պետական աջակցության և սոցիալական ապահովության ծառայությունների առկայությունը և մատչելիությունը, որոնց նպատակն է	

ՄԻՋԱՎԱՅՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐ		Որակիչներ՝ Խոչընդոտ
	աջակցություն ապահովել /նպաստ, և այլն/	
e580	Առողջապահական ծառայություններ Առողջապահական ծառայությունների, համակարգերի առողջական խնդիրների կանխարգելման, բուժման, վերականգնողական բուժման և առողջ ապրելակերպի խթանման համար առկա ծառայությունների առկայությունը և մատչելիությունը	
ՄԻՋԱՎԱՅՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԻ ԱՅԼ ԾԱԾԿԱԳՐԵՐ		